

Vasylchuk E. O., Doctor of Political Sciences, associate professor of Kyiv National University of Technology and Design (Ukraine, Kyiv), vasilchuk84@bk.ru

The role of illegal paramilitary and armed formations in actions of civil disobedience and military-political conflicts in Ukraine

The role of illegal paramilitary and armed formations in actions of civil disobedience and military-political conflicts in Ukraine has been explored. It was concluded that activities not provided for by the laws of paramilitary and armed groups, the deepening of militaristic tendencies in Ukrainian society poses significant risks for the development of democracy and civil society, and creates real grounds for the further escalation of armed violence in Ukraine.

Keywords: illegal paramilitary and armed formations, extremism, terrorism, civil disobedience, military-political conflicts.

* * *

УДК 327.5:172.4

Кужельний М. О.,
аспірант, Дипломатична академія України при МЗС
України (Україна, Київ), olga_taukach@ukr.net

М'ЯКА СИЛА ЗАСОБАМИ ЗОВНІШНЬОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: ПОРЯДОК ДЕННИЙ ДЛЯ УКРАЇНИ

Узагальнюється досвід використання «м'якої сили» у зовнішніх політиках провідних країн світу – глобальних і регіональних лідерах. Особливої уваги приділяється «м'якій силі» РФ, як країни-агресора та основного геополітичного противника, який декларує неприйнятність існування незалежної української держави. На основі аналізу розглядається зміст поняття «м'якої сили» та формулюються принципи побудови стратегії її застосування засобами інформаційної політики. Аналізується проблема побудови такої стратегії щодо України. Робиться висновок про відсутність образу українця і України у суспільних думках країн Заходу, що стоїть на заваді позитивному сприйняттю пов'язаних із Україною тем глобального порядку денного. Пропонуються перспективні шляхи створення української стратегії «м'якої сили» засобами інформаційної політики, провідними аспектами якої є формування образу українця та виведення України із порочного кола пов'язаних із «пострадянським» простором стереотипів суспільної свідомості країн Заходу.

Ключові слова: інформаційна політика, «м'яка сила», Україна, Росія, стереотипи, суспільна свідомість, зовнішня політика.

Концепція «м'якої сили» отримала широкого поширення у експертному середовищі та у академічних колах. Можна констатувати, що нині інструментарій «м'якої сили» вважається ефективним засобом міжнародної політики. Цьому є декілька пояснень. «М'яка сила» більше відповідає умовам сучасної міжнародної політики, де «жорсткі» засоби на кшталт військового протистояння або відкритого економічного тиску сприймаються як неприпустимі. Інформаційне суспільство надає великі можливості для поглиблення масових суспільних контактів, які роблять м'який вплив більш гнучким та динамічним. Природно, що проблема використання засобів «м'якої сили» українською дипломатією стає завданням порядку денного.

Як відомо, поняття «м'якої сили» введено в обіг американським політологом Дж. Наєм. У розгорнутому вигляді воно викладено у його книзі «М'яка сила: Засоби досягнення успіху у світовій політиці» 2004 р. [28]. У найбільш загальному сенсі під «м'якою силою» розуміють «можливість робити щось або контролювати інші, або змусувати їх робити те, що вони без примусу не стали б робити» [27, с. 167]. Спроби конкретизації поняття призводять до дискусій щодо інструментів та засобів, які можна було б ототожнити із «м'якою силою». Власне Дж. Най відносив до неї три можливі компоненти: культуру, ідеологію та моральний авторитет зовнішньої політики [27, с. 167].

Інші дослідники можуть надавати більш детальні класифікації, розширюючи коло того, що входить до даного розуміння. Наприклад, до поняття «м'якої сили» можуть включатися економічна привабливість, людський капітал, культурна політика, спеціальні дипломатичні і політичні інститути. Або, назагал, «дискурсивне управління символічним простором (міжнародної) політики» [16, с. 119]. Можливо, наступне твердження буде уточненням думки Дж. Нає. Чи надмірним узагальненням, але тлумачення поняття «м'якої сили» у дослідників тяжіє до такого визначення: «м'яка сила» спирається на механізми образно-асоціативного мислення людей; те, що вдається їм привабливим, викликає позитивне ставлення. «М'яка сила» є формуванням привабливих образів та експлуатацією відповідних психологічних реакцій масової свідомості суспільства іншої країни. Отже, доречно зазначити, що «м'яка сила» не є чимось новим у світовій практиці; у не-концептуалізованому вигляді її засоби тією чи іншою мірою були інтегральною частиною будь-якої зовнішньої політики.

Визнано, що «м'яка сила» не є статичним поняттям, як не є однаковими і статичними образи різних країн у суспільній свідомості. Використання «м'якої сили» як засобу зовнішньої політики передбачає створення відповідної стратегії, яка включає певну політичну мету, обриси бажаного образу, наявні інструменти його формування, бажані результати свого впровадження. Серед глобальних стратегій «м'якої сили» можна виділити її американський, європейський, радянський, японський, російський, китайський варіанти [1, с. 130; 2].

Метою даної статті є спроба визначення обрисів стратегії «м'якої сили», як інструментів зовнішньополітичного впливу, які можуть впроваджуватися Україною засобами сучасної, властивої інформаційному суспільству, інформаційної політики.

Окреслимо світовий досвід застосування стратегій «м'якої сили». Вважається, що «м'яка сила» США є похідною від привабливості американського способу життя. Ефективність американської економіки, індивідуалізм, суспільство можливостей, свобода і класичний для сучасного світу демократичний устрій є його складовими. Мистецькі образи «фабрики мрій» – Голлівуду, найкраща вища освіта, розвинена публічна дипломатія є засобами трансляції даного образу у світовому масштабі. ЄС позиціонується як світовий «оазис процвітання» та суспільство загального добробуту. У поєднанні із ідеологією консенсусу це створює привабливий образ Європи. У обох цих образах є слабкі, протилежні сторони. США можуть сприйматися як суспільство агресивних конкурентних індивідуалістів, а ЄС – як пастка всеосяжної бюрократії, у якій знаходиться позбавлена твердої волі сукупність «старіючих» країн [1, с. 132].

КНР опинилася перед потребою формування власної стратегії «м'якої сили». Зростання китайської економіки потребує провадження глобальної політики. Фронтоном китайської «м'якої сили» є відомі принципи Ден Сяопіна, зміст яких зводиться до ухилення від активної зовнішньої політики доки Китай не матиме відповідного потенціалу для її провадження. Це прикривається риторикою неприєднання і добросусідства. Китай, отже, позиціонує себе як миролюбну країну великих

економічних можливостей. Останнім часом дипломатія КНР виявила досить численні потуги сформулювати більш широкую зовнішньополітичну концепцію, яка б реалізовувала саме можливості «м'якої сили» із відповідним інструментарієм. Були сформульовані офіційні концепції «дипломатій» «м'якої сили» [4; 10]. Створені численні «Інститути Конфуція» [25] (очевидне наслідування досвіду німецьких Інститутів Гете [9]). Проте, у світовому масштабі «м'яку силу» КНР поки що не можна вважати прикладом ефективної дипломатії.

Можливо, це є наслідком конфлікту культур, але китайські дипломати і ідеологи не можуть сформулювати образ, який би сприймався суспільствами Заходу. «Принцип гармонії», що має демонструвати моральну висоту Китаю [16, с. 120] є зрозумілим для культур Заходу не краще, ніж тонові мови для індоевропейців. Він є теоретично доступним, але не має ціннісного значення і не викликає емоційного відгуку. Економічні успіхи КНР у поєднанні із політичним режимом КПК сприймаються на Заході не як успішна модель, а майже як виклик [3, с. 116]. Набагато успішнішою китайська «м'яка сила» є там, де вона має не глобальні і не європейські адресати: серед китайських діаспор, на Африканському континенті, у країнах АСЕАН [13; 14; 22]. «Аполітичне процвітання» і відкритість до «ідеологічно нейтральної» великої країни із необмеженими інвестиційними можливостями утворюють там привабливий образ.

Поряд із цими можна згадати низку менших та «нестандартних» стратегій «м'якої сили». Стратегія «м'якої сили» Франції спирається перш за все на культурну дипломатію [8]. Британія позиціонує світову англійську мову як мову британського способу життя [24]. Образ Японії еволюціонував від економіки недосяжної технологічної ефективності до країни специфічної поп-культури [23]. Туреччина отримала неочікуваний важіль регіонального «м'якого» впливу завдяки трансляції на країни регіону телесеріалів власного виробництва. Завоювавши популярність вони отримали символічну мову політичних вподобань, від чого турецьку «м'яку силу» (soft power) почали називати «мильною силою» (soap power) [17].

Окремо слід зупинитися на «м'якій силі» Російської Федерації, яка є країною-агресором і позиціонує себе геополітичним противником, для якого є неприйнятним існування самостійної української держави. Назагал, російська політична думка схильна плутати поняття «м'якої сили» та «інформаційних війн». До поняття «м'якої сили» якнайчастіше включають те, що у американській теорії зовнішніх відносин іменують «психологічною війною» і «інформаційними операціями». У цьому сенсі як дія «м'якої сили» реконструюються гіпотетичні зусилля спецслужб США із «демонтажу» політичних режимів та насадження «керваного хаосу» [6; 21]. Подібні «параноальні» концепції, застосовані і щодо України [11; 12; 20], є у академічній думці РФ вельми поширеними.

Реальними факторами «м'якої сили» РФ на сьогодні є:

– Російська мова, особливо у її поширенні як мови «загального спілкування» у країнах пострадянського регіону, включаючи Україну. Звуження сфери її застосування сприймається у РФ як пряма загроза її зовнішньополітичним інтересам [18; 19].

– Позиція світового лідера у інформаційних технологіях. Російські ІТ концерни («Яндекс», «Мейл.ру», «Лабораторія Касперського», ін.) використовують фактори впливу інформаційного суспільства – управління інформацією та «владу великих даних»;

– Світова мережа електронних ЗМІ («RT», «Спутник») [7];

– Досягнення у спорті і культурі;

– Спирання на російські діаспори та русифіковані прошарки населення у країнах пост-радянського простору (так звана ідеологія «Руського миру»);

– «Двоїста» маніпулятивна політична ідеологія.

Останній пункт потребує пояснення, адже він є ключем до використання інших важелів «м'якої сили» РФ. Так, транснаціональні медіа-концерни РФ вдало використовує як платформу для поширення ідей та поглядів «позасистемної» опозиції країн Заходу, на кшталт «Національного фронту» у Франції. Професійне та компетентне подання «альтернативної» позиції, яке різко суперечить поглядам традиційних еліт є привабливим для аудиторій країн заходу. Пропаганда позиціонує РФ як країну – захисника традиційних цінностей, де упроваджено суспільний ідеал, протилежний офіційному мультикультуралізму, який знаходиться у кризі і у США, і у країнах Європи.

Кажучи про «Русский мир» та русифіковані прошарки треба також мати на увазі не стільки належність до класичної російської культури і російської етнічності у прямому розумінні, але так звану советізовану їх версію. Фактично йдеться про вторинну русифікацію, використання насаджених у радянські часи ідеологем і культурних стереотипів із специфічною радянською міфологією.

У країнах Європи російська інформаційна експансія досягла масштабів, які дозволяють визначати її цілями дискредитацію та розмивання європейських цінностей. Російські транснаціональні ЗМІ та діючі у співпраці із Росією несистемні політичні групи дезорієнтують громадську думку, домагаються утворення і поглиблення розбіжностей всередині європейських країн та поміж ними. Європейський напрям зовнішньої політики Росії набув відчутних рис не лише власне «м'якої сили», але й «гібридного впливу» [5, с. 3].

Щодо України російський інформаційний вплив досягає масштабів, які дозволяють розглядати його не лише як чинник зовнішньополітичного позиціонування України, але й як загальний чинник її суспільної трансформації. Інформаційна політика РФ щодо України є послідовною, не залежною від зміни політичних режимів у країні, та однозначно спрямованою. Її концептуальне оформлення відбулося ще на початку 1990-х рр. у рамках так званої «доктрини Караганова»; у 2014–2017 рр. її положення були інтегровані у доктрину «гібридної» агресії РФ проти України. Основною інформаційної політики РФ щодо України є її позиціонування як частини пострадянського простору, «штучного утворення», «історичної частини Росії» тощо; створення несприятливого іміджу України у громадських думках країн Європи; утримання України у «спільному інформаційному просторі» із РФ. Зрозуміло, що це поле характеризувалося вираженою асиметрією інформаційних потоків, що дозволяло поширювати негативний імідж України не лише у зовнішньому

напрямі, але й транслювати його на саме українське суспільство.

Розглядаючи власне проблеми використання «м'якої сили» вітчизняною дипломатією, ми маємо зробити проміжні висновки щодо досвіду використання «м'якої сили» країнами світу у цілому. Вочевидь, «м'яка сила» спирається на стереотипне мислення, як на властивість людської індивідуальної і суспільної свідомості. Отже:

(а) усвідомлюючи певний соціальний об'єкт (країну, народ, режим, ідеологію, суспільство) суспільна свідомість виробляє його узагальнений образ – стереотип, який автоматично виникає при осмисленні проблем, пов'язаних із першоджерелом свого виникнення (це є психологічним механізмом «економії мислення», прискорення розумових процесів і прийняття рішень в умовах обмеженої інформації);

(б) мислення, пов'язане із стереотипами, є асоціативно-образним і забарвленим етично-ціннісно;

(в) стереотипне ставлення є властивістю суспільної думки, зміна стереотипу змінює засіб реагування суспільної думки на пов'язані із першоджерелом стереотипу питання.

«М'яка сила» є оперуванням із стереотипами, і це оперування здійснюється у образній і ціннісній площинах. Засоби донесення власних стереотипів можуть бути найрізноманітнішими, як свідчить досвід провідних країн.

Який же образ має Україна? Задля відповіді ми проаналізували репрезентативну підбірку політичних карикатур, які були опубліковані у європейських та американських виданнях щодо російсько-української війни 2014–2017 рр. Підбірка віддзеркалює присутній у них спектр сюжетів та образів. Їх аналіз дозволяє виявити особливості стереотипного сприйняття України у суспільствах Заходу. Перш за все, звертає на себе увагу відсутність прив'язки образу України до певних символів. На відміну від Росії, яка представлена добре відомим західній аудиторії образом ведмеда, або образом політичного лідера – президента Путіна, образ України є невиразним. Його «замінниками» є фігури «бідного громадянина» (жебрака, жінки, іноді у стилізованих «східноєвропейських» вбраннях). Часто Україна представлена як пуста «територія», яку рвуть на шматки сторони, що за неї змагаються. Карикатури виявляють асоційовані із Україною мотиви бідності, енергетичної залежності, «нейтральної» (такої, що не викликає почуття емпатії) немічності. Отже, імідж України у громадській думці Заходу відсутній. Вона не сприймається як суб'єкт. Таке становище має мати своїм прямим наслідком нерозуміння української трагедії та відсутність у громадській думці країн Заходу послідовної підтримки проукраїнських дій своїх урядів.

Подібних прикладів може бути наведено багато, і усі вони є подібними. Так, 21 січня 2016 р., у розпал «гібридних» бойових дій на Донбасі, американським телеканалом CBS було демонстровано чергову 81-шу серію популярного серіалу «Elementary» – «MurderExMachina» («Убивця з машини», реж. Р. Доєрті, сцен. Р. Г. Волф). За сюжетом, російський мільярдер-олігарх, який приїхав до США аби вести таємні переговори про досягнення миру на Донбасі між «сепаратистами і центральним урядом», але був вбитий непримиренно налаштованими українськими

офіцерами-спецназівцями. Стрічка насичена стереотипними культурними символами. Персонажі українців є традиційно безликими – самі автори фільму не мають образу українця (на відміну від негативного, але яскравого і впізнаного образу росіянина-олігарха), і не очікують, що такі образи мають їх глядач. І що глядач має потребу у такому образі. Дії «українців» сприймаються як аморальні – вони одержимі помстою і бажають продовження руйнівного міжусобного конфлікту. Щодо основної лінії фільму усе це є лише формою сюжету: для основних дійових осіб, які є американцями, далекий конфлікт не має аніякою особистої цінності і аніякого особистого ставлення. Вони відсторонені від нього; у кінці виявляється, що вбивство олігарха-росіянина і глупа загибель вбивць – «українців» є лише побічним інструментом для інтриги одного із другорядних персонажів проти основних героїв картини [26]. У американській суспільній думці повністю відтворюється позиція російської пропаганди: війна в Україні є не потрібним США «громадянським конфліктом», де Україна є джерелом агресії, а Росія – шукачем миру?

Створенню образу України, який відповідав би бажаному для російської інформаційної політики стереотипу «країни пострадянського простору – країни-невдачі (failed state)» сприяє систематичне прагнення українських політичних еліт до невиправданого зовнішнього поширення питань внутрішньої політики України. Так, спекуляція питанням боротьби із корупцією, питанням статусу секс-меншин, українсько-польське розуміння історії XX ст. є зручним засобом творення негативних іміджів та суперечностей. Медіа-корпорацією Deutsche Welle влітку 2016 р. було проведено спеціальне дослідження метою якого було виявлення шляхів, якими російська пропаганда проникає у медіапростір пострадянських країн. Була виявлена надзвичайна проникливість інформаційного простору України. У ньому стійко циркулюють так звані «мандрівні меседжі» та «теми-ключі» інспіровані російською пропагандою. Її зміст зводиться до дискредитації європейського вибору у його зовнішньому та внутрішньому аспектах. До зовнішніх можна віднести меседжі «Євросоюз розвалюється», «економічний добробут може бути пов'язаний лише із Росією», до внутрішніх – «реформи не проводяться», «корупція вища за період президенства В. Януковича», «Україна не потрібна Європі» [15].

Якими мають бути висновки і порядок денний щодо використання «м'якої сили» для України в даних умовах? Виходячи із наданого розуміння феномену «м'якої сили», ми бажаємо наголосити на таких принципах: використання «м'якої сили» має бути адресним – спрямованим на ключові регіони і аудиторії; її інструменти мають бути оригінальними, нешаблонними і відповідними виробленій стратегії. У даному випадку цільовими регіонами і аудиторіями є країни, які справляють вирішальний вплив на зовнішньополітичні завдання, які стоять перед Україною – це США, країни ЄС, країни Східноєвропейського регіону, та РФ як основний противник.

Конче потрібним є формування образу українця і образу України, який не був би пов'язаним із колом

стереотипів про «пострадянське середовище», та добре впізнавався б європейцями та американцями. Фундаментальне значення відриву від пострадянського простору. Серед таких блоків ми вважаємо критично значимими ті, які виділяють Україну з поміж «пострадянської єдності» народів СНД. Є необхідним досягнення індивідуалізованого сприйняття українців, як окремої національної і етнічної спільності, масовою свідомістю європейців. Необхідним є ідентифікування України із спільнотою народів регіону Центральної та Східної Європи, але не Сходу Європи, Євразії, «пострадянського простору» і т. п. Найкраще це завдання може виконуватися засобами культури і за спираючись на інформаційний простір країн Східно- і Центральноєвропейського регіону.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Завдання переборення успадкованих від періоду суспільної трансформації вад зовнішньої інформаційної політики та необхідність комплексної протидії російській інформаційній агресії вимагають перебудови таких аспектів зовнішньої інформаційної політики як імідажева політика, регіональна спрямованість інформаційної політики, пересмищення моделі європейської інтеграції України.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на конкретизацію засобів та механізмів реалізації запропонованої стратегії.

Список використаних джерел

1. Бобыло А. М. «Мягкая сила» в международной политике: особенности национальных стратегий / А. М. Бобыло // Вестник БГУ. – 2013. – №14. – С.129–135.
2. Бобыло А. М. Национальные стратегии «Мягкой силы» во внешней политике США, КНР и российской федерации: основные направления и особенности регионального развития / А. М. Бобыло // Гуманитарные исследования в Восточной Сибири и на Дальнем Востоке. – 2015. – №3 (33). – С.31–39.
3. Будаев А. В. Светлые и темные стороны «Мягкой силы» Китая / А. В. Будаев // Государственное управление. Электронный вестник. – 2016. – №54. – С.106–129.
4. Ганьшина Г. И. История развития политики «Мягкой силы» в Китае / Г. И. Ганьшина // Вестник РУДН. – 2016. – №3. – С.63–72.
5. «Гібридна» війна Росії – виклик і загроза для Європи. Національна безпека і оборона. – 2016. – №9–10. – С.2–16.
6. Гобозов И. А. Революции или управляемый хаос? / И. А. Гобозов // Философия и общество. – 2012. – №1. – С.5–25.
7. Колеватова Т. С. Современные средства информации в публичной дипломатии России / Т. С. Колеватова // Власть. – 2016. – №1. – С.51–56.
8. Косенко С. И. «Мягкая сила» как фактор культурной дипломатии Франции / С. И. Косенко // Знание. Понимание. Умение. – 2014. – №1. – С.114–125.
9. Ланьшина Т. А. «Мягкая сила» Гете-Института / Т. А. Ланьшина // Вестник международных организаций: образование, наука, новая экономика. – 2015. – №1. – С.118–142.
10. Лыков К. Ф. Политико-дипломатическое направление «Мягкой силы» во внешней политике КНР в начале XXI вв. / К. Ф. Лыков, А. В. Бояркина // Теория и практика общественного развития. – 2015. – №16. – С.145–149.
11. Манойло А. В. Украинский кризис и «Управляемый хаос»: след «Цветных революций» Арабской весны / А. В. Манойло // Власть. – 2014. – №4. – С.24–28.
12. Матвеев Ю. И. «Мягкая сила» как фактор современной геополитики / Ю. И. Матвеев, М. Г. Галаева // PolitBook. – 2015. – №1. – С.165–179.
13. Михневич С. В. Панда на службе дракона: основные направления и механизмы политики «Мягкой силы» Китая / С. В. Михневич // Вестник международных организаций: образование, наука, новая экономика. – 2014. – №2. – С.95–129.
14. Мосяков Д. В. «Мягкая сила» в политике Китая в Юго-Восточной Азии / Д. В. Мосяков // ЮВА: актуальные проблемы развития. – 2010. – №14. – С.5–22.
15. Російська пропаганда в Україні: «мандрівні меседжі» та «теми-ключі» [Online]. – <http://www.dw.com/uk/Російська-пропаганда-в-Україні>.
16. Русакова О. Ф. Дискурс soft power во внешней политике / О. Ф. Русакова // Вестник ЮУрГУ. – 2012. – №32. – С.118–121.
17. Сафонкина Е. А. Турция как новый актер политики «Мягкой силы» / Е. А. Сафонкина // Вестник международных организаций: образование, наука, новая экономика. – 2014. – №2. – С.145–166.
18. Суханова Н. Е. «Мягкая сила» во внешней политике современной России / Н. Е. Суханова // Власть. – 2015. – №12. – С.79–84.
19. Филимонов Г. Ю. Актуальные вопросы формирования российского потенциала «Мягкой силы» / Г. Ю. Филимонов // Вестник РУДН. – 2012. – №1. – С.67–82.
20. Харланов А. С. Украинский кризис: перестроение мира и конец операции «Управляемый хаос» / А. С. Харланов // Проблемы современной экономики. – 2014. – №2 (50). – С.121–122.
21. Ходынская-Голенищева М. С. Сирийский кризис, методы дестабилизации «Неугодных» государств и провоцирование «Управляемого хаоса» / М. С. Ходынская-Голенищева // Вестник МГИМО Университета. – 2015. – №3 (42). – С.43–50.
22. Хрисанфова Д. В. Отношения Китая и Шри-Ланки как часть стратегии «Нитка жемчуга» / Д. В. Хрисанфова // Вестн. Том. гос. ун-та. – 2016. – №403. – С.140–143.
23. Шакиров Е. Р. Мягкая сила Японии / Е. Р. Шакиров // Дискурс-Пи. – 2014. – №2-3. – С.141–145.
24. Шелепов А. В. Факторы успеха политики «Мягкой силы» Великобритании / А. В. Шелепов // Вестник международных организаций: образование, наука, новая экономика. – 2014. – №2. – С.10–27.
25. Шуфан Я. Культурные индустрии как механизм реализации ценностного потенциала «Мягкой силы» Китая / Ш. Янь, А. В. Алексеевич // Вестник ЗабГУ. – 2011. – №7. – С.14–20.
26. «Murder Ex Machina» [Online]. – <http://www.imdb.com/title/tt5104934/>.
27. Nye J. S. Bound to lead : the changing nature of American power / J. S. Nye. – New York: Basic Books, 1990.
28. Nye J. S. Soft power : the means to success in world politics / J. S. Nye. – 1st – New York: Public Affairs, 2004. – xvi, 191 p.

References

1. Bobylo A. M. «Mjagkaja sila» v mezhdunarodnoj politike: osobennosti nacional'nyh strategij / A. M. Bobylo // Vestnik BGU. – 2013. – №14. – S.129–135.
2. Bobylo A. M. Nacional'nye strategii «Mjagkoj sily» vo vneshnej politike ssha, KNR i rossijskoj federacii: osnovnye napravlenija i osobennosti regional'nogo razvitiija / A. M. Bobylo // Gumanitarnye issledovanija v Vostochnoj Sibiri i na Dal'nem Vostoke. – 2015. – №3 (33). – S.31–39.
3. Budaev A. V. Svetlye i temnye storony «Mjagkoj sily» Kitaja / A. V. Budaev // Gosudarstvennoe upravlenie. Jelektronnyj vestnik. – 2016. – №54. – S.106–129.
4. Gan'shina G. I. Istorija razvitiija politiki «Mjagkoj sily» v Kitae / G. I. Gan'shina // Vestnik RUDN. – 2016. – №3. – S.63–72.
5. «Gibrydna» vijna Rosii' – vyklyk i zagroza dlja Jevropy. Nacional'na bezpeka i oborona. – 2016. – №9–10. – S.2–16.
6. Gobozov I. A. Revoljucii ili upravljajemyj haos? / I. A. Gobozov // Filosofija i obshhestvo. – 2012. – №1. – S.5–25.
7. Kolevatova T. S. Sovremennye sredstva informacii v publichnoj diplomatii Rossii / T. S. Kolevatova // Vlast'. – 2016. – №1. – S.51–56.
8. Kosenko S. I. «Mjagkaja sila» kak faktor kul'turnoj diplomatii Francii / S. I. Kosenko // Znanie. Ponimanie. Umenie. – 2014. – №1. – S.114–125.
9. Lan'shina T. A. «Mjagkaja sila» Gete-Instituta / T. A. Lan'shina // Vestnik mezhdunarodnyh organizacij: obrazovanie, nauka, novaja jekonomika. – 2015. – №1. – S.118–142.
10. Lykov K. F. Politiko-diplomaticheskoe napravlenie «Mjagkoj sily» vo vneshnej politike KNR v nachale XXI vv. / K. F. Lykov, A. V. Bojarkina // Teorija i praktika obshhestvennogo razvitiija. – 2015. – №16. – S.145–149.

11. Manojlo A. V. Ukrainiskij krizis i «Upravljaemyj haos»: sled «Cvetnyh revolucij» Arabskoj vesny / A. V. Manojlo // *Vlast'*. – 2014. – №4. – S.24–28.

12. Matveenko Ju. I. «Mjagkaja sila» kak faktor sovremennoj geopolitiki / Ju. I. Matveenko, M. G. Galaeva // *PolitBook*. – 2015. – №1. – S.165–179.

13. Mihnevich S. V. Panda na sluzhbe drakona: osnovnye napravlenija i mehanizmy politiki «Mjagkoj sily» Kitaja / S. V. Mihnevich // *Vestnik mezhdunarodnyh organizacij: obrazovanie, nauka, novaja jekonomika*. – 2014. – №2. – S.95–129.

14. Mosjakov D. V. «Mjagkaja sila» v politike Kitaja v Jugo-Vostochnoj Azii / D. V. Mosjakov // *JuVA: aktual'nye problemy razvitija*. – 2010. – №14. – S.5–22.

15. Rosijs'ka propaganda v Ukrai'ni: «mandrivni mesedzhi» ta «temy–kljuchi» [Online]. – <http://www.dw.com/uk/Rosijs'ka-propaganda-v-Ukrai'ni>.

16. Ruskova O. F. Diskurs soft power vo vneshnej politike / O. F. Ruskova // *Vestnik JuUrGU*. – 2012. – №32. – S.118–121.

17. Safonkina E. A. Turcija kak novyj aktor politiki «Mjagkoj sily» / E. A. Safonkina // *Vestnik mezhdunarodnyh organizacij: obrazovanie, nauka, novaja jekonomika*. – 2014. – №2. – S.145–166.

18. Suhanova N. E. «Mjagkaja sila» vo vneshnej politike sovremennoj Rossii / N. E. Suhanova // *Vlast'*. – 2015. – №12. – S.79–84.

19. Filimonov G. Ju. Aktual'nye voprosy formirovanija rossijskogo potenciala «Mjagkoj sily» / G. Ju. Filimonov // *Vestnik RUDN*. – 2012. – №1. – S.67–82.

20. Harlanov A. S. Ukrainiskij krizis: pereformatirovanie mira i konec operacii «Upravljaemyj haos» / A. S. Harlanov // *Problemy sovremennoj jekonomiki*. – 2014. – №2 (50). – S.121–122.

21. Hodynskaja–Golenishheva M. S. Sirijskij krizis, metody destabilizacii «Neugodnyh» gosudarstv i provocirovanie «Upravljaemogo haosa» / M. S. Hodynskaja–Golenishheva // *Vestnik MGIMO Universiteta*. – 2015. – №3 (42). – S.43–50.

22. Hrisanfova D. V. Otnoshenija Kitaja i Shri–Lanki kak chast' strategii «Nitka zhemchuga» / D. V. Hrisanfova // *Vestn. Tom. gos. un-ta*. – 2016. – №403. – S.140–143.

23. Shakirov E. R. Mjagkaja sila Japonii / E. R. Shakirov // *Diskurs–Pi*. – 2014. – №2–3. – S.141–145.

24. Shelepov A. V. Faktory uspeha politiki «Mjagkoj sily» Velikobritanii / A. V. Shelepov // *Vestnik mezhdunarodnyh organizacij: obrazovanie, nauka, novaja jekonomika*. – 2014. – №2. – S.10–27.

25. Shufan Ja. Kul'turnye industrii kak mehanizm realizacii cennostnogo potenciala «Mjagkoj sily» Kitaja / Sh. Jan', A. V. Alekseevich // *Vestnik ZabGU*. – 2011. – №7. – S.14–20.

26. «Murder Ex Machina» [Online]. – <http://www.imdb.com/title/tt5104934/>.

27. Nye J. S. Bound to lead : the changing nature of American power / J. S. Nye. – New York: Basic Books, 1990.

28. Nye J. S. Soft power : the means to success in world politics / J. S. Nye. – 1st – New York: Public Affairs, 2004. – xvi, 191 p.

Kuzhel'nyj M. O., postgraduate student, Diplomatic Academy of Ukraine under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (Ukraine, Kiev), olga_taukach@ukr.net

Soft power by means of external information policy: an agenda for Ukraine

This article summarizes the experience obtained by using of so-called «soft power» means and resources in the foreign policy of leading countries of the world – global and regional leaders. Particular attention is paid to the «soft power» of the Russian Federation as an aggressor country and a major geopolitical adversary of Ukraine which explicitly declares the inadmissibility of the independent Ukrainian state existence. Based on given analysis, we consider the content «soft power» concept and formulate the base principles that may have the strategy of its application by means of information policy. The problem of constructing such a strategy for Ukraine is analyzed. We came to conclusion that there is a lack of image of Ukraine and Ukrainians in the public opinion of the Western countries, and that fact hinders a positive perception of issues related to Ukraine in global agenda. Proposed ways of creating a Ukrainian strategy of «soft power» by means of information policy are offered; their leading aspects are the formation of the image of a Ukrainians in Western countries public opinion and withdrawal of Ukraine from the vicious circle of stereotypes associated with the «post-Soviet» space in the social consciousness of the Western countries.

Keywords: information policy, «soft power», Ukraine, Russia, stereotypes, public consciousness, foreign policy.

* * *

УДК 352.07:321

Постовойтенко А. С.,
аспірант, Київський національний
торговельно-економічний університет
(Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА РЕАЛІЇ УКРАЇНИ

Проаналізовані питання пов'язані із утвердженням демократичних норм та принципів місцевого самоврядування в умовах трансформації та розбудови інституту громадянського суспільства. Основною ціллю проведеного дослідження (яка і обумовлює його актуальність) було визначення перспективних шляхів розвитку місцевої демократії в Україні в сучасних умовах. Акцент був зроблений на вивченні теоретичних аспектів даної проблематики, а також аналізі українського та зарубіжного досвіду. У фокусі наукових пошуків із вибраної тематики, в межах даної статті, опинилися правові, соціокультурні, організаційно-управлінські та суспільно-політичні аспекти. Визначено ключові напрямки вдосконалення механізмів місцевої демократії в Україні. В результаті дослідження зроблено висновки.

Ключові слова: місцеве самоврядування, громадянське суспільство, демократія, політична система, публічне управління.

В умовах трансформації політичної системи України, яка розпочалася після повалення режиму Януковича та з початком зовнішньої агресії з боку Росії роль громадянського суспільства стає дедалі вагомим. Громадські об'єднання, рухи, спілки, окремі особи часто виступають в ролі стратегічного ресурсу держави у боротьбі із зовнішніми та внутрішніми ризиками. Особливо подібна тенденція проявляється на місцевому рівні, де зв'язок між громадським сектором та структурами публічної влади є особливо відчутним.

В контексті даного питання, безумовним є той факт, що одним із ключових атрибутів демократичного режиму та високого рівня розвитку громадянського суспільства є місцеве самоврядування. Його роль стає особливо значимою в процесі динамічних змін в політичній системі, які, зокрема, характерні для сучасної України. Це об'єктивно обумовлює необхідність комплексного дослідження даного кола питань. Особливо важливим, при цьому, є аналіз не тільки досвіду України, але й зарубіжної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що питанням розвитку місцевої демократії присвячено ряд наукових досліджень та публікацій. Серед них доречно відмітити наукові напрацювання таких вітчизняних дослідників як Л. Беззубко, М. Гришук, Д. Жерліцин, М. Лендьял, М. Іванюк, А. Матвієнко, О. Стойко. Дана проблематика займає особливе місце в дослідженнях зарубіжних вчених: А. Веттер, Ж. Жакке, К. Жоффре–Спіноза, Н. Керстінг, Д. Нельсон, К. Оффе, Д. Хаф. Разом з тим, доречно зауважити, що питання формування перспективних шляхів розвитку місцевої демократії в Україні, при врахуванні сучасних умов (трансформації політичної системи, новий етап розбудови громадянського суспільства, вплив зовнішніх воєнно-політичних та інформаційних ризиків) залишається відкритим.

Мета дослідження – при врахуванні зарубіжного досвіду та вітчизняних реалій систематизувати перспективні шляхи розвитку місцевої демократії в Україні. У відповідності постають наступні завдання:

– провести загальний аналіз зарубіжного досвіду;